

SUN'IY INTELLEKTNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi
Xojiqulova Feruza
talaba Eshquvvatov O.A.

“Erishilgan yutuqlarga mahliyo bo'lib o'tirish taraqqiyot yo'lidagi eng katta g'ovdir”. Shavkat Mirziyoyev

Annotatsiya: Mehnat bozori inqilobiy texnologiya sifatida paydo bo'lgan sun'iy intellekt (AI) tomonidan o'zgartirilmoqda. AI ish bilan ta'minlashga va ish kelajagiga qanday ta'sir qilishini tushunish juda muhimdir. Ushbu maqolaning maqsadi AIning mehnat bozoriga ko'plab ta'sirini, shu jumladan ish o'rinlarini yaratish, malakaga bo'lgan ehtiyoj, ish joyini almashtirish va potentsial qonunchilik natijalarini o'rganishdir.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, vazifalarni avtomatlashtirish qobiliyati, avtomatlashtirish, tanqidiy fikrlash, mehnat bozori.

Annotation: the labor market is being transformed by artificial intelligence (AI), which emerged as a revolutionary technology. It is very important to understand how AI affects employment and the future of work. The purpose of this article is to study the many effects of AI on the labor market, including job creation, need for qualifications, job replacement, and potential legislative outcomes.

Keywords: artificial intellect, ability to automate tasks, automation, critical thinking, labor market.

Sun'iy intellekt – informatikaning alohidasohasi bo'lib, odatda insonongi bilan bog'liq imkoniyatlari tilni tushunish, o'rgatish, muhokama qilish, masalani yechish, tarjima va shu kabi imkoniyatlarga ega kompyuter tizimlarini yaratish bilan shug'ullanadi [1].

“Sun'iy intellekt” atamasi ilk bor o'tgan asrning 60-yillari vujudga kelgan. Bu soha Dartmut kollejida (Ganover, AQSh) yozgi seminarda rasman dunyo yuzuni ko'rgan fan sohasi bo'lib, uni to'rt amerikalik olim: Jon Makkarti, Marvin Minski, Nataniel Rochester va Klod Shennon olg` surgan. O'shandan beri, katta ehtimol bilan hammaning e'tiborini jalb qilish uchun yaratilgan «sun'iy intellekt» atamasi shu qadar mashhur bo'ldiki, bugungi kunda uni hech qachon eshitmagan odamni uchratishingiz qiyin.

Shuni ta'kidlash joizki “sun'iy intellekt” atamasi ingliz tilida “artificial intelligence” deb yuritiladi, ya'ni “artificial intellect” emas. Bunda “intelligence” so'zi “aqli fikrlash ko'nikmasi” degan ma'noga yaqin.

Sun'iy intellekt raqamli kompyuter yoki kompyuter tomonidan boshqariladigan robotning odatda jonli mavjudotlar bilan bog'liq vazifalarni bajarish qobiliyatidir. Bu atama ko'pincha insonga xos intellektual jarayonlarga ega bo'lgan tizimlarni ishlab chiqish loyihasiga nisbatan qo'llaniladi, masalan, fikr yuritish, umumlashtirish yoki o'tmish tajribasidan o'rganish qobiliyati. Bundan tashqari, SI (sun'iy intellekt) tushunchasining ta'rifi, masalan, mashinani o'rganish, virtual agentlar va ekspert tizimlari kabi tegishli texnologiyalar va jarayonlar to'plamining tavsifiga qisqartiriladi.

Vaqt o'tishi bilan informatikaning bu sohasi tobora rivojlanib bordi va so'nggi oltmish yil ichida aqli texnologiyalar dunyo qiyofasini o'zgartirishda muhim rol o'ynadi.

Bugungi kunda SI jamiyatda quyidagi maqsadlarda ishlatilib kelmoqda:

1. **Bandlikni almashtirish:** Sun'iy intellekt (SI) bilan bog'liq asosiy muammolardan biri bu hozirgi vaqtda odamlar tomonidan amalga oshirilayotgan vazifalarni avtomatlashtirish qobiliyatidir, chunki bu ish joyini almashtirishga olib keladi. SI bilan ishlaydigan avtomatlashtirish ma'lumotlarni qayta ishlash, mijozlarga xizmat ko'rsatish, ishlab chiqarish va transport kabi turli sohalarda takrorlanadigan faoliyatni soddalashtirishi mumkin. Natijada, ba'zi ishlar yo'qolishi yoki ularni bajarish uchun kamroq odam talab qilinishi mumkin.

Shuni esda tutish kerakki, SI ba'zi bandlikni yo'qotishiga olib kelishi mumkin bo'lsa-da, u yangi imkoniyatlarni ham ochadi. Texnologiya ishlanmalari ko'pincha keng tarqalgan ishsizlikdan ko'ra ishni qayta taqsimlashga olib keladi. SI bilan almashtirilgan ishchilar rivojlanayotgan sohalarda ish topishlari yoki ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va hissiy aql kabi o'ziga xos insoniy qobiliyatlarni talab qiladigan lavozimlarga o'tishlari mumkin.

2. **Ish o'rinlarini yaratish:** SI ba'zi mavjudlarini almashtirishdan tashqari, yangi ish o'rinlarini yaratish qobiliyatiga ega. SI texnologiyalari innovatsiyalar uchun yangi imkoniyatlar ochadi va ular yetuklashganda butunlay yangi tarmoqlarni yaratadi. Misol uchun, avtonom transport vositalarining mashhurligi tufayli o'z-o'zini haydash texnologiyasi bo'yicha tajribaga ega muhandislarga ehtiyoj ortib bormoqda.

SI, shuningdek, inson qobiliyatini oshirishi va hozirgi ish bilan bandlik samaradorligini oshirishi mumkin. Ishchilar takrorlanadigan operatsiyalarni avtomatlashtirish orqali murakkab qarorlarni qabul qilish va muammolarni hal qilish

qobiliyatlarini talab qiladigan yuqori qiymatli faoliyatga e'tibor qaratishlari mumkin. Bu o'zgarish yaxshi umumiy hosildorlik va katta ish mamnuniyat olib kelishi mumkin.

3. Malakaga qo'yiladigan talablar: SI ni ishchi kuchiga kiritish natijasida mahorat talablarining o'zgarishi zarur. Mashinani o'rganish, ma'lumotlarni tahlil qilish va dasturlash kabi fanlarda yuqori texnik qobiliyatga ega bo'lgan odamlarga ehtiyoj muntazam operatsiyalar avtomatlashtirilganligi sababli ortadi. Bundan tashqari, ijodkorlik, moslashuvchanlik va shaxslararo muloqot kabi insonga xos qobiliyatlar tobora ko'proq qadrlanadi.

Ta'lim muassasalari va o'quv dasturlari silliq o'tishni ta'minlash uchun odamlarga sun'iy intellektga asoslangan mehnat bozori uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni berish uchun o'quv dasturlarini o'zgartirishi juda muhimdir. Hayotiy ta'lim va qayta ishlash bo'yicha tashabbuslar ishchi kuchini o'zgaruvchan mehnat bozoriga tayyorlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

4. **Siyosatga ta'siri:** SI ning mehnat bozoriga ta'siri muhim siyosat savollarini beradi. Potensial muammolar, shu jumladan iqtisodiy tengsizlik, bandlikning qutblanishi va ishchi kuchini almashtirish hukumatlar va hokimiyat tomonidan hal qilinishi kerak. Ijtimoiy xavfsizlik tarmog'i, tadbirkorlikni rivojlantirish hamda yangi ko'nikmalarni shakllantirish dasturlarini amalga oshirish SIning mehnat bozoriga ta'sirini kamaytirishga yordam beradigan siyosatning bir nechta namunasi.

Bundan tashqari, sun'iy intellektdan foydalanish bilan bog'liq axloqiy masalalarni hal qilish lozim bo'ladi. Axloqiy va mas'uliyatli SI dasturini yoqish uchun algoritmlardagi tarafkashlik, maxfiylik muammolari va qaror qabul qilish jarayonlaridagi ochiqlik kabi masalalar diqqat bilan tartibga solinishi kerak.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, shubhasiz, sun'iy intellekt ish iqtisodiyotini keskin o'zgartirmoqda. Ish o'rinlarini qisqartirish yoki yo'qotish xavfini tug'dirsa-da, texnologiya rivojlanishi odatda yangi imkoniyatlarga olib keladi. Odamlarga sun'iy intellektga asoslangan iqtisodiyotga moslashish uchun zarur bo'lgan qobiliyatlarni berish-bu kalit. Jamiyatlar sun'iy intellektning potentsialini qabul qilishlari mumkin, shu bilan birga umrbod ta'lim tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash va tegishli qoidalarni o'rnatish orqali mehnat bozoriga zararli ta'sirini kamaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Нильсон, Н. (1973). *Искусственный интеллект*. Рипол Классик.
2. Qudratullaevna, A. M., Qaxxorovna, T. G., & Eshbulovich, M. H. (2023). SUN'IY INTELLEKT VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(2), 65-69.
3. Zulunov, R. M. (2022). Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(6), 53-56.
4. Ясницкий, Л. Н., & Черепанов, Ф. М. (2012). ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ.
5. Смолин, Д. (2022). *Введение в искусственный интеллект. Конспект лекций*. Litres.
6. Winston, P. H. (1992). *Artificial intelligence*. Addison-Wesley Longman Publishing Co., Inc..
7. Russell, S. J. (2010). *Artificial intelligence a modern approach*. Pearson Education, Inc..
8. Jahon iqtisodiy forumi (www.weforum.org)
9. MIT texnologiyasini ko'rib chiqish (www.technologyreview.com)

